

Luonnonkasvien siementen keruu ja syyskesän lajeja Uhanalaisia luontotyyppejä (osa 2)

Naantali 2026 – koulutus 4

Tekijä: Maarit Voimanen
Kannen kuva: Maarit Voimanen
Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Koulutukset on tehty osana valtakunnallista Priodiversity LIFE -monimuotoisuushanketta (LIFE22-IPN-FI Priodiversity LIFE), jossa Suomen luonnonsuojeluliitto on mukana vuosina 2024–2028. Hankkeessa Luonnonsuojeluliiton tavoitteena on suojella luonnon monimuotoisuutta parantamalla pölyttäjien elinolosuhteita ja haitallisten vieraslajien hallintaa yksityisten sekä julkisten maanomistajien mailla. Tavoitteita edistetään etenkin koulutuksen ja viestinnän keinoin. Lisäksi yhteistyökuntiin, Ylöjärvelle ja Naantaliin, on perustettu pölyttäjäturvallisuuden ympäristönhoidon pilottialueita. Luonnonsuojeluliiton tavoitteet mukailevat kansallista pölyttjästrategiaa ja toimenpidesuunnitelmaa (Ympäristöministeriö 2022).

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Tässä koulutuksessa teemoina:

- luonnonkasvien siemenkeruun etuja ja menetelmiä
- eri kasvupaikoilla kasvavia kasveja, joista keruu helppoa
- syyskesän lajihavaintojen tekeminen

LUONNON- KASVIEN SIEMENKERUU

- mahdollistaa siemenperustaisen luonnonsuojelun
- jokaisenoikeudella pienten määrien keruu sallittua ei sallittua luonnonsuojelualueilla, eikä rauhoitetuista tai uhanalaisista kasveista ei suositeltavaa uhanalaisilla luontotyypeillä, kuten esim. perinnebiotoopeilla

Luonnonkasvien lisäämisen etuja

Kaupunkien monimuotoisuus on kaikille yleisten alueiden käyttäjille kunnan arvoista, olipa käyttäjänä sitten ihminen, tai eläin. Monimuotoinen kaupunkiluonto ilahduttaa niin maisemallisesti, kuin terveysvaikutuksiltaan. Monilajisuus ja monimuotoisuus auttavat puskuroimaan kaupungin rakennetusta ympäristöstä johtuvia haittavaikutuksia ja muuttuvia olosuhteita.

Kullakin kaupungilla on omanlaisensa kasvillisuuden historia, joka juontuu muun muassa sijainnin, kasvuolosuhteiden, maankäytön, liikenteen, kunkin aikakauden, paikallisten tarpeiden ja ihanteiden sekoituksesta. Aikanaan luonnonmukaisemmat alueet on saatettu valjastaa tiukemmin hallituiksi ja hoidetuiksi viheralueiksi. Nyt suuntaus on kääntymässä useilla kaupungeilla takaisinpäin villimpään ja vapaampaan suuntaan, lisäämällä luonnonmukaisempia viheralueita joko luonnonkasvilajeja ja kaupallisesti tuotettujen kasvien lajeja yhdistelemällä, tai käyttämällä useilla alueilla yksinomaan luonnonkasvien kylvöjä ja taimi-istutuksia.

Luonnonkasvien lisäämisellä ja käytöllä on hyötyä kaupunkiluonnolle:

- paikallisiin olosuhteisiin sopeutuneen kasvillisuuden vaaliminen ja säilymisen turvaaminen
- paikalliseen kasvillisuuteen sidoksissa olevan hyönteis- ja muun eliölajiston ylläpitäminen
- elinympäristöjen kytkeytyneisyyden lisääminen, mahdollistaen monimuotoisen kasvi- ja eläinlajiston levittäytymisen laajemmalle alalle rakentamisen kautta tulleista esteistä (kadut, tiet, rakennukset, päällystetyt pinnat) huolimatta.

Kaupunki ja sen asukkaat hyötyvät myös:

- luonnonmukaiset ja monimuotoiset virkistysalueet luovat kaupunkiin veto- ja pitovoimaa
- luonnonmukaisempien alueiden hoidon kustannukset jäävät alhaisemmiksi, kuin tiheään hoidettavilla alueilla

-luonnonkasvien käyttö luo maisemallisesti arvokasta vaihtelua ja ympäristöjä, jotka koetaan rauhoittavaksi, ja edistävät käyttäjien fyysistä ja henkistä terveyttä

Paikallisten luonnonkasvien siementen kerääminen ja niiden käyttö mahdollistaa geneettisen monimuotoisuuden säilymisen, voi olla keino lisätä heikentyneitä kasvikantoja, tarjota ravintokasveja tietyille hyönteislajeille ja lisätä monimuotoisia, eri aikaan kukkivia viheralueita ja vähentää riskiä kaupallisesti, erityisesti ulkomailla tuotettujen siementen mukana kulkeutuvista haitallisista lajeista.

Jokaisenoikeus

Luonnonkasveja voi hyödyntää jokaisenoikeudella. Marjojen, sienten, tai luonnonkukkien kerääminen hyödynnettäväksi ravintona tai koristeena on pääasiassa Pohjoismainen erikoisuus, jota myös kaupunkiorganisaationa kannattaa vastuullisesti toimien hyödyntää. Kerääminen vähäisessä määrin, onpa kyseessä kasvin osa tai siemenet on sallittua. Siirrosta tai keräämisestä ei saa kuitenkaan jäädä pysyvää jälkeä tai haittaa.

JOKAISEN- OIKEUDELLA SAA

Kerätä rauhoittamattomia kasveja tai niiden osia vähäisessä määrin, esim.:

- marjoja, sieniä, luonnonkasveja ja niiden siemeniä
- maahan pudonneita risuja, lehtiä, neulasia, tuohta, kaarnaa, käpyjä ja pähkinöitä

Pyydystää rauhoittamattomia hyönteisiä tai hämähäkkejä (esim. tunnistamisen varmistamiseksi)

MAANOMISTAJAN LUVAN TARVITSET

- hidaskasvuisten sammalien tai jäkälien keräämiseen
- oksien, käpyjen, pähkinöiden, tai muiden puun osien ottamiseen elävistä puista
- maahan kaatuneen puun ottamiseen
- hyönteispyydyksen asettamiseen (esim. hyönteiskartoitus)

MUISTA!!

- **Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettuja kasveja ei saa poimia, siirtää, leikata irti, ottaa juurineen tai hävittää marjoja, sieniä, luonnonkasveja ja niiden siemeniä**
- Rauhoitettujen kasvien siirtoa luvittaa ja valvoo Lupa- ja valvontavirasto.
- **Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettuja hyönteisiä ja niiden kehitysasteita, eikä mitään muitakaan rauhoitettuja eläimiä saa tappaa, pyydystää, siirtää, eikä häiritä**

Jotta virheiltä välttyttäisiin, on kerättävien kasvien tunnistaminen erittäin tärkeää. Lajien tunnistamisessa voi käyttää monenlaisia apuvälineitä kirjallisuudesta sovelluksiin ja yhteisöihin. Kirjoista monenlaiset kasviot, tai kasvioppaat, sovelluksista esimerkiksi iNaturalist ja PlantNet ovat melko helppokäyttöisiä, Laji.fi- sivusto ja erilaiset luonnonkasveihin ja kasvintunnistamiseen erikoistuneet ryhmät sosiaalisen median alustoilla voivat helpottaa tunnistamisessa.

Keruupaikan valinta

Luonnonkasvien siemenkeruu ei saa heikentää alkuperäisellä paikalla kasvavaa luonnonkantaa. Keruupaikkoja on hyvä kierrellä kukinnan aikaan ja valita useita kohteita, joista voi kerätä saman lajin siemeniä sopivia eriä.

Keruupaikkojen luonnonkannan elinvoimaisuutta kannattaa arvioida kukinta-aikaan huolella ennen valintaa.

ARVIOI:

- Onko kasviyksilöitä runsaasti vai vain muutamia?
- Näyttävätkö kasvit lajille tyypillisen näköisiltä, hyväkuntoisilta ja kokoisilta?
- Onko kukinta runsasta vai heikkoa?
- Onko kasvupaikka lajille tyypillinen ja lajin säilymisen kannalta otollinen?
- Voivatko kasvukauden sääolosuhteet vaikuttaa merkittävästi kannan elinvoimaisuuteen kasvupaikan takia?
- Ovatko kasvit yksi-, kaksi- vai monivuotisia?

Runsaina kasvavista ja kukkivista kasvustoista siemenkeruu on mitä todennäköisimmin mahdollista toteuttaa kestävästi. Yksittäisten, tai muutamien kasvien ryhminä kasvavien kasvustojen siemenkeruussa on käytettävä harkintaa. Kasvilajin siementuotolla voi olla merkitystä siemenkeruun kannalta. Joillakin lajeilla yksikin yksilö voi tuottaa tuhansia itämiskykyisiä siemeniä ja keruu on mahdollista. Mikäli kasviyksilöitä on vain muutamia tai kasvi tuottaa vain niukasti siemeniä, mutta lajia on hankala yleensä löytää lisättäväksi, kannattaa kerätessä varmistaa kasvin säilyminen ja lisääntyminen kasvupaikallaan laajemmalle alalle ripottelemalla siemeniä keruupaikalle.

Terve ja hyväkuntoinen kasvusto tuottaa laadukasta siemenaineistoa. Tautien tai tuholaisien vaivaaman kasvin kasvu ja kukinta voi olla häiriintynyt, siemenmäärät ja niiden laatu kehnompaa ja pahimmillaan taudit ja tuholaiset voivat siirtyä siementen ja kasvinosien matkassa uusille kasvupaikoille.

Erittäin äärevissä olosuhteissa kasvavat, esimerkiksi helposti kuivuvilla ja tuleentuvilla ohutkasvualustaisilla kalliokedoilla kasvavat kasvit voivat kukkia ja siementää erittäin runsaasti sateiden kannalta otollisen kauden ansiosta. Kuivan kasvukauden kukinta taas voi jäädä niukaksi ja monivuotisetkin kasvustot saattavat taantua olennaisesti kasvupaikallaan. Kasvukauden olosuhteet voivat vaikuttaa paljonkin siemensadon määrään ja keruumahdollisuuksiin.

Monivuotisista kasveista ja elinvoimaisesta kasvustosta voi parhaimmillaan kerätä siementä jopa hieman yli 40 % koko tuotosta. Yksivuotisten kasvien siemenkeruussa tulee olla varovaisempi, jotta kasvupaikan kanta ei missään tapauksessa taantuisi keruun takia.

Keruupaikkojen löytämisessä voi käyttää erilaisia sovelluksia ja sivustoja, valmiita kartoituksia ja inventointeja, yhteisöjen vinkkejä ja asukkaiden paikallistuntemusta. Mahdollisia hyviä keruupaikkoja voivat olla esimerkiksi joutomaat, liikenneväylien varret ja ratapihat. Muutamia vinkkejä keruupaikkojen etsintään löydät taulukosta 1.

Taulukko 1: Hyviä keruupaikkoja voi löytää mm. seuraavien avulla:

Laji.fi -sivusto: -ketolajien kasvupaikat -hyönteisten havaintopaikat -runsaat esiintymät kasvisuvuista tai hyönteisistä	Kaupunkien kasvilajikartoitukset Perinnebiotooppien inventoinnit
Harvaan hoidettavat alueet: -lumenkaatopaikat, sepelienkeruupaikat, ratapihat, joutomaat	Lutukka ja Talvikki -lehdet

Kukinnan aikaan tehdyn kartoituskierroksen keruupaikkojen sijaintitiedot kannattaa tallentaa muistiin. Kasvien ulkonäkö on usein hyvinkin erilainen kukinnan ja siementämisen aikaan. Tarkka sijainti voi auttaa lajintunnistuksessa ja mahdollistaa keruussa riittävän siemenmäärän kertymisen suunniteltua käyttöä varten.

Siementen kerääminen ja käsittely

Siemeniä voi alkaa kerätä, kun ne ovat riittävän kypsiä itämiseen. Eri aikoihin kukkivilla kasveilla siementen kypsyminenkin osuu eri aikoihin. Kuivat ja lämpimät säät voivat jouduttaa siementen kehitystä ja kasvupaikan paikalliset olosuhteet voivat myös edistää sitä. Kasvupaikkojen erilaisten olosuhteiden takia yhdenkin lajin siemenkeruuaika voi olla pitkä ja keruuretkiä kannattaa tehdä useita eri kasvupaikoille. Siemenet voivat olla myös kasvilla hyvin suojassa ja niiden keruuta voidaan venyttää jopa syyskylmiin, tai talvikauteen. Jotkin kasvit levittävät siemenensä ympäristöönsä hyvin nopeasti heti niiden kypsyttyä. Useimmille lajeille siemenkeruun kiireisintä aikaa on kuitenkin kausi keskikesästä syyskesän puolelle.

Siementen kypsymisen arvioiminen vaatii harjoittelua ja kokemusta. Useilla lajeilla paljon voi päätellä siitä, miten tuleentunut koko kasvi on, onko siemenkota kuiva, tuleentunut ja rahisevatko siemenet sen sisällä, onko litu, tai palko kuivan oloinen ja aukeamaisillaan, irtoavatko siemenet helposti sormin tai ravisteltaessa, onko niiden väri muuttunut vihreästä

ruskeaksi, mustaksi, oranssiksi tai jonkin muun väriseksi. On kuitenkin lajeja, joiden siemen voi olla itämiskypsä, vaikka kukinta olisi vielä käynnissä tai siemenet tuoreen oloisia.

Kokemuksen kartuttaminen ja havaintojen kirjaaminen kannattaa, valmista tietoa ei ole aina saatavilla. Itämiseen raakojen siementen keruu on kuitenkin hukkaan heitettyä aikaa ja vaivaa, niin kerääjän, kuin kasvinkin kannalta - tällöin kerätyt siemenet menevät hukkaan, kun ne eivät pääse itämään alkuperäisellä kasvupaikalla eivätkä paikalla, jonne kerätyt siemenet kylvettiin.

Siemenkeruuseen kannattaa lähteä kuivalla ja kohtalaisen tyynellä kelillä. Pieniin paperipusseihin kuivalla säällä kerättyjä siemeniä ei tarvitse erikseen kuivata. Kostealla säällä kerätyt siemenet homehtuvat helposti ja pilaantuvat. Mikäli kuivaa keliä ei odotuksesta huolimatta keruukaudelle osu, voi siemenet kuivata keruun jälkeen ilmastavasti aseteltuna, pienissä erissä, hyvin tuuletetussa, hämärässä tilassa, tai koneellisesti esim. kuivauskaapissa tai ilma kuivaimella. Puuskainen tuuli keruupaikalla voi viedä siemeniä, tai siemenpusseja helposti mukaansa.

Keruuretkelle mukaan kannattaa ottaa suojahanskat, suojalasit, sakset tai sekatoorit, eri kokoisia paperipusseja, kynä ja muistiinpanotarvikkeet, tunnistusta varten mobiilisovellus, tai lajitunnistamisen opas ja keruupaikan karttatietoja varten mobiilisovellus tai alueen kartta. Siemenet kannattaa kerätä paperipussiin. Paperipussi on hengittävää materiaalia, jossa siemenet ja muut kasvinosat kuivahtavat helpommin, eikä pussiin kerry pilaannuttavaa kosteutta. Keräyspussiin merkitään kasvilaji, kerääjän nimi, päivämäärä ja keruupaikka (kunta ja tarkempi sijainti). Karttasovellukseen kannattaa lisätä tarkan keruupaikan ja päivämäärätiedot omaa dokumentointia varten. Tieto siemenistä kannattaa tallentaa paikkaan, jossa viheralueiden hoitotietoa ylläpidetään (muista myös tallettaa tieto siementen lopullisesta kylvöpaikasta.) Hanskat suojaavat piikikkäiltä ja viiltäviltä kasvinosilta ja suojalasit voivat olla hyvä korkeissa kasvustoissa kerätessä.

Siemeniä ei tarvitse puhdistaa ja erotella kerätessä, vaan keruun voi tehdä riipimällä käsin tai leikkaamalla siemenkotia tai osan kukintovarresta suoraan pussiin. Mikäli haluaa puhdistaa siemenet, voi sen tehdä myöhemmin sisätilassa hyvässä valaistuksessa. Siemenkodat ja -lidut ja kasvijäte voidaan esimerkiksi rouhia ensin karkean ritilän läpi ja sitten siivilöidä. Samalla kannattaa varmistaa, ettei pussissa ole toukkia tai muita tuhohyönteisiä, jotka voisivat pilata, tai syödä siemensadon pussissa.

Ryhmällä kerätessä kannattaa sopia kullekin oma keruualue, tai keruutapa, joka auttaa huomaamaan, mistä kasveista tai mistä alueelta osa siemenistä on jo kerätty. Esim. leikattuna keruujälki on muidenkin paremmin nähtävissä kuin riipimällä.

Huonosti itäviä siemeniä joutuu keräämään määrällisesti enemmän kuin hyvin itäviä, mutta ne tulisi kerätä eri esiintymistä, jotta varmistetaan niiden säilyminen kasvupaikallaan. Kerää yksivuotisista n. 10 % ja monivuotisista elinvoimaisista kasvustoista 30–50 % kasvuston tai kukinnan siemenistä. Tavoitteena kannattaa pitää rikastus-, eli kerrytysniityn perustaminen, jotta luonnollisilta kasvupaikoilta ei tarvitsisi kerätä siementä kuin yhden kerran.

**RIKASTUS- ELI
KERRYTYK-
NIITYN HYÖTYJÄ**

- sopiva paikka kokeilla eri kasvien itävyyteen ja kasvuun vaikuttavia menetelmiä
- mahdollisuus kasvien taimivaiheen tunnistamisen opetteluun
- kestävä tapa lisätä luonnonkasveja - keruu luonnon kasvupaikalta vain yhden kerran ja jatkossa kannan kerryttäminen valvotusti taimi-istutuksiin ja siemenlisäystä varten
- paikallisen geneettisen monimuotoisuuden vaaliminen ja turvallisen siemenaineiston kerryttäminen
- riittävällä volyymilla taloudellinen etu, kun omien siementen lisääminen ja käyttö mahdollistuu hyvien ja tehokkaiden käytänteiden kautta kaikille perustettaville uuselinympäristöille

Siementen säilytys ja käyttö

Kerätyt siemenet voi käyttää ja kylvää uudelle kasvupaikalle mahdollisuuksien mukaan heti. Siemeniä voi levittää myös hyvältä kasvupaikalta kerätyn niittojätteen (niitoksen) siirrolla toiselle otolliselle kasvupaikalle. Mikäli siemeniä säilytetään ennen kylvöä, kannattaa varmistaa, että siemeniä on kuivunut hyvin, eikä riskiä tuholais- tai kasvitautivioitukselle varastoinnin aikana ole. Siemenet säilyvät viileässä ja valolta suojattuna, ilmastisesti pakattuina paperipusseissa, tai laatikoissa. Pakastamalla siemeniä voidaan säilyttää jopa pidempiä aikoja, mutta joka tapauksessa varastointi heikentää itävyyttä vuosi vuodelta. Eri lajeilla on itävyyden säilymisessä varastoituna suuriakin eroja. Useilla lajeilla viileässä, kuivassa ja pimeässä varastoituna itävyys on kolmen vuoden varastointiajan jälkeen jopa 95 %. Joidenkin luontaisesti pitkän itämisajan lajien siemenet voivat olla supersäilyviä, tällainen on esimerkiksi valkovuokko.

Siemenkylvöt kannattaa tehdä yleensä syyspuolella kasvukautta, ellei ole kylvänyt siemeniä heti keräämisen jälkeen uudelle kasvupaikalle. Syyskylvöt saavat luonnollisen kylmäkäsittelyn talven aikana ja itäminen on siten varmempaa. Kylmäkäsittelyn voi järjestää myös pitämällä siemeniä jääkaapissa 4–8 viikon ajan lajin mukaan, esimerkiksi kosteaa hiekkaan sekoitettuna. Siementen itämistä kannattaa seurata päivittäin ja kun itämistä alkaa näkyä, kannattaa kylmäkäsittelyt siemenet kylvää kasvupaikalleen ja varmistaa niiden pysyminen kosteana kastelemalla kylvös tarvittaessa. itämisen jälkeen siemenet ovat herkkiä kuivumiselle. Varastoitujen monivuotisten lajien siementen kevätkylvöjen itäminen saattaa olla toisinaan melko heikkoa. Yksivuotisten lajien kylvö tehdään usein keväällä, kun maa on lämmennyt.

Kylvöpaikka valmistellaan ennen kylvöä. Kylvöpinnalta poistetaan puuvartisten kasvien taimet ja rikkakasvit. Vaihtoehtoisesti monivuotisten haittakasvien valtaamalta maalta voidaan pintamaata kuoria pois ja tuoda tilalle useimmille niittykasveille sopivaa matalaravinteista ja reilusti kivennäismaata sisältävää niittykasvien kasvualustaa. Paahdeympäristön lajeille kasvualustaksi riittää hiekka, jossa on jonkin verran hienojakoista 0-ainesta veden pidättämiseksi itämisen edistämiseksi. Kasvualusta tasataan niin, etteivät siemenet kulkeudu sateen mukana tiheiksi ryppäiksi. Rinnemaalla voidaan kasvualustaa porrastaa niin, etteivät pintaan kylvettävät siemenet valu sateiden mukana rinteiden alaosaan.

Siementen koko kertoo usein peittämisen tarpeesta: isommat siemenet ovat usein pimeässä itäviä ja ne voidaan kylvää ensin ja peittää ohuella maakerroksella ripottelemalla päälle maata, tai haraamalla siemenet kasvualustaan, pienemmät siemenet ovat usein valossa itäviä ja niitä ei peitetä. Pinnan tiivistäminen kylvön jälkeen varmistaa, että siemenet saavat hyvän maakosketuksen. Maakosketus varmistaa itämistä ja siementen pysymistä kylvöalallaan tuulisista säistä huolimatta. Kylvö voidaan kastella, mutta syyskylvöissä etuna on kevään maakosteus ja muissakin kylvöissä voidaan seurata sateiden määriä ja käyttää hyväksi luonnon järjestämää kastelua.

Kylvöpaikalla harvinaisemmat lajit kannattaa kylvää erikseen ja muut lajit eri kohtaan / eri alueelle. Siten varmistetaan harvinaisten lajien kasvuunlähtö ja kasvutila. Siemenet kannattaa kylvää hiekan sekaan sekoitettuna. Alkuvaiheessa nopeat pioneerikasvit ovat tärkeitä näytävyyden (vähentää alueen käyttäjiltä turhaa palautetta) ja rikkaruohojen kasvun eston kannalta.

Luonnonkasveja voidaan myös esikasvattaa. Taimikasvatus kannattaa, kun lajia tai siementä on todella vähän ja haluaa varmistaa mahdollisimman suuren osuuden kasvuunlähdön. Siemenistä saadaan silloin varmemmin hyötyä. Joillekin lajeille esikasvatus onkin parempi tapa lisäykseen. Taimikasvatuksessa käytetään taimimultaa, kylvö tehdään harvaan ja kylvöt voi tehdä aikaisin keväällä, tai myöhään syksyllä ja ajoissa talvikaudella, mikäli haluaa kylmäkasittelyn ulkona. Lumeen haudatut kylvöastiat pysyvät tasaisen viileinä. Keväällä kannattaa varmistaa, ettei sulamisvedet hukuta taimia. Taimettumisen jälkeen on huolehdittava sopivasta kastelusta. Kasvualusta saa kuivahtaa kevyesti ennen seuraavaa kastelua. Suorassa auringonpaahteessa pienet taimet voivat kuukahtaa helposti, joten puolivarjainen, viileähkö, mutta valoisa kasvupaikka on sopiva useimmille taimille. Rajoitetussa alustassa kasvit sietävät usein huonommin olosuhteiden vaihtelua kuin luonnossa.

Tiheässä kasvavat taimet koulitaan harvempaan, istuttaen juurten kasvaessa astian tai potin ulkopuolelle seuraavan kokoluokan astiaan. Liian isossa astiassa taimet voivat altistua liialle märkyydelle, jolloin taimipolte, tai juurten kehittyminen voivat jumittaa kasvua. Taimikasvatettavia taimia voi istuttaa lajin mukaan sopivassa vaiheessa, mahdollisesti saman kasvukauden syyspuolella, tai seuraavan kauden alkaessa. Liian isoiksi kasvaneilla taimilla asettuminen lopulliselle kasvupaikalleen saattaa joskus olla hankalampaa, kuin pienempikokoisten taimien.

Rikkaruohojen ja haittakasvien ilmaantumista kannattaa seurata ja ne kannattaa kitkeä varhaisessa vaiheessa. Mikäli heinät tai voimakaskasvuiset yksivuotiset rikkakasvit uhkaavat vallata alaa, voidaan ne niittää hivenen korkeammalta kuin luonnonkasvien taimet. tällainen hoitoniitto heikentää haittakasvien kasvua ja varmistaa luonnonkasvien taimien kasvuunlähtöä. Hyvin kasvuun lähtenyt luonnonkasviniitty voidaan niittää kukinnan ja siementen kypsymisen jälkeen syksyllä. Niitos jätetään paikoilleen muutamaksi päiväksi, jotta siemenet ehtivät varista paikalle. Niitos kerätään pois rehevöitymisen estämiseksi.

Seuraavaan taulukkoon on listattu joitakin paikallisesti yleisiä luonnonkasveja, joiden lisääminen siemenestä on kohtalaisen helppoa. Lisäksi saat pieniä vinkkejä mm. siitä miten varmistaa siementen korjuukypsyys, miten kylvö kannattaisi tehdä ja millaiseen kasvualustaan tai kasvupaikkaan laji saattaisi soveltua.

Kasvilajeja ja vinkkejä siemenlisäykseen

Laji	Huomioitavaa siemenkeruussa, kylvöissä tai kasvatuksessa	Suosittelava kasvupaikka ja muita huomioita
Ahomansikka <i>Fragaria vesca</i>	-kerätään hyvin kypsyneitä ja helposti irtoavia marjoja, jotka kuivataan ja siemenet hierotaan kuivista marjoista irti	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla, mutta myös savimailla. Matala ja nätti maanpeitekasvi. Lisääntyy tehokkaasti rönsyillä. Tuottaa otollisella paikalla syötäviä marjoja.
Ahdekaunokki <i>Centaurea jacea</i>	-kaunis ja hyvä hyönteiskasvi, mutta hivenen alaa valtaava -siemenet kiiltäviä harmaan-vihreitä kypsinä -kestää hyvin erilaisissa maaperissä	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla, kukkii kauniin sinipunaisiin kukin. Pystyy voimakkaan juurakon ja monivartisen, rehevän kasvutapansa ansiosta ottamaan sijaa jopa heinittyneemmilla aloilla.
Aho-orvokki <i>Viola canina</i>	-siemenet lennähtäviä, kannattaa kerätä koko pähkylä suoraan paperipussiin	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla, kasvaa mätästävänä. Ottaa kasvupaikan haltuunsa, muttei leviä voimakkaasti. Viihtyy valoisassa ja taantuu mikäli kasvupaikka alkaa varjostua.
Harmio <i>Berteroa incana</i>	-kukkii vielä, kun siemenet keruukypsiä -usein samassa kukkavarressa eri kypsyysvaiheessa olevia siemeniä + kukkia	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. Kukkii pitkälle syksyyn myös harvaan leikattavilla nurmilla. Pystyy kilpailemaan elintilasta ja voi muodostaa isoja monivartisia kasvustoja. Kaikkein kuivimmilla kasvupaikoilla ja voimakkaampien lajien seurassa kukkii vaatimattomammin ja 2-vuotisella syklillä.
Heinäratamo <i>Plantago lanceolata</i>	-siemenet muuttuvat kypsyessään tummanruskeiksi ja irtoavat varresta helposti. -ei vaadi kylmäsittelyä -siemenet kylvetään n. 1–2 cm syvyyteen	Viihtyy pääosin kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla, muttei kaihda rehevämpiäkään kasvupaikkoja. Kukkii pitkälle syksyyn myös harvaan leikattavilla nurmilla. Ottaa kasvupaikan haltuunsa, siementää tehokkaasti ja kasvattaa tiiviin lehtiruusukkeen. Rehevillä kasvupaikoilla lehdet kasvavat kookkaiksi ja kukkavana vahvaksi ja korkeaksi.

Hopeahanhikit <i>Potentilla argentea</i>	-kypsä kun siemenkota auki -lähtee kasvuun hyvin siemenestä	Viihtyy monenlaisilla kasvupaikoilla. Kasvaa monimuotoisina pikkulajien muunnoksina. Ei valtaa alaa voimakkaasti, muodostaa siementä apomiktisesti (ilman hedelmöitystä), lisääntyy pikkuhiljaa, miltei huomaamatta.
Huopaohdake <i>Cirsium heterophyllum</i>	-lenninhahtuvalliset siemenet irtoavat kypsinä helposti ja ovat tummanruskeita -siemenet peitetään kevyesti ja kylvös pidetään tasaisen kosteana	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, jopa savimailla. Muhkean lehtiruusukkeen ja rönsyisen juurakon avulla voi muodostaa laajoja kasvustoja ja kilpailee tehokkaasti heinienkin kanssa. Kukinta taantuu varjossa.
Huopavoikeltanot <i>Pilosella pilosellina</i>	-lenninhahtuvalliset siemenet irtoavat kypsinä helposti ja ovat tummanruskeita -kylvöstä ei tarvitse peittää, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla ja pärjää todella kuivinakin kausina muiden luovuttaessa. Muodostaa laajoja kasvustoja sopivilla kasvupaikoilla. Ei viihdy lainkaan varjossa.
Jänönapila <i>Trifolium arvense</i>	-keruukypsä kun kukinto aivan kuiva ja siemenet oranssiin vivahtavia -tulee helposti kerättyä hieman liian aikaisin -kun kypsä, siemenet irtoavat helposti pyyhkäisemällä -1-vuotinen, joten kerää maltilla ja levittele vaikka samalla siemeniä ympäriinsä	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. 1-vuotinen, joten kasvaa ja virittyy kukkaan nopealla aikataululla. Näin ollen levittäytyy mielellään vapaille kasvupaikoille, mutta häviää kilpailun, mikäli paikalle ilmaantuu voimakkaita monivuotisia lajeja.
Isolaukku ja pikkulaukku <i>Rhinanthus angustifolius ja Rhinanthus minor</i>	-keruukypsä kun kuivunut siemenkota alkaa avautua ja siemenet rahisevat kodassa -kannattaa kylvää mahdollisimman pian keruusta, menettää itävyyttään varastoituna	Viihtyy monenlaisilla avoimilla kasvupaikoilla. Puoliloisia, heikentävät heinien kasvua niityillä ja tekevät siten tilaa muille niittykasveille. Ei valtaa alaa voimakkaasti.
Kalliokieli <i>Polygonatum odoratum</i>	-mustat kypsät marjat kerätään loppukesällä, marjojen annetaan kuivua ja siemenet erotellaan hieromalla varovasti -Huom.: kalliokieli on myrkyllinen -siemenet peitetään kevyesti	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. Leviää pääosin kasvullisesti juurakon avulla, mutta tuottaa jonkin verran siemeniä. Pitää kasvupaikkansa ja levittäytyy, muttei valtaa alaa voimakkaasti.

	-vaatii pitkän kylmäsittelyn, itää ja kehittyy hitaasti, jopa 10 vuotta taimesta kukkivaksi	
Kanerva <i>Calluna vulgaris</i>	-kasvi muuttuu kuivaksi ja siemenkodat ruskettuvat siementen kypsyessä -koko kukintovarsi kannattaa leikata suoraan paperipussiin, kanervan siemenet ovat erittäin pieniä, miltei tomuhiukkasten kokoisia -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi -kylvös on pidettävä tasaisen kosteana -itää hitaasti	Viihtyy kuivahkoilla ja valoisilla kasvupaikoilla. Voi vallata reilusti alaa sopivalla kasvupaikalla haarovan juuriston ja siementämisen avulla.
Kangasajuruoho <i>Thymus serpyllum</i>	-kuivunutta kukkavartta voi ravistella tai koko kukintovarsi kannattaa leikata suoraan paperipussiin -siemenet ovat erittäin pieniä -ei tarvitse kylmäsittelyä -kylvöstä ei peitetä	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla, esim. sorarinteillä. Kukinta taantuu varjossa. Valtaa sopivilla paikoilla alaa tehokkaasti, mutta taantuu valon vähetessä.
Karvaskallioinen <i>Erigeron acris</i>	-keruukypsä kun siemenet hahtuvaisia palloja, jotka leviävät helposti tuulen mukana -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. Ei valtaa alaa voimakkaasti. Tuottaa kukinnon kokoon nähden runsaasti hahtuvaisia, tuulen mukana lentäviä siemeniä.
Keltakurjenmiekka <i>Iris pseudacorus</i>	-siemenet keruukypsiä, kun kotahedelmät alkavat aukeilla ja vaaleanruskeat siemenet irtoavat helposti -kosteana pysyvä kasvualusta ja kylmäsittely helpottavat itämistä	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös kosteina pysyvillä savimailla. Lisääntyy ja leviää tehokkaasti kellumalla leviävien siementen lisäksi suikertavalla, paksulla ja haarovalla juurakollaan.
Keltamaite <i>Lotus corniculatus</i>	-palot ruskeat, ja osa saattaa olla jo auenneita siementen ollessa keruukypsiä -levittää siemenet laajalle palkojen auetessa kierteisesti, eli kannattaa kuivata suljetussa pussissa (myös muut hernekasvit)	Viihtyy monenlaisilla kasvupaikoilla. Leviää ja valtaa alaa tehokkaasti hyvin itävillä - ja palkojen pokshtaessa auki - laajalle leviävillä siemenillä.

	-liotus ja idätys vedessä edistävät kasvuunlähtöä (myös muut hernekasvit) -hyöttyy kylmäkäsittelystä	
Keltamaksaruoho <i>Sedum acre</i>	-hidas kasvu siemenestä, usein nopeampi lisätä pienistä kasvin palasista, jotka juurtuvat helposti -kylvöstä ei peitetä -hyöttyy kylmäkäsittelystä	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla ja pärjää pitkiäkin aikoja rutikuivissa olosuhteissa. Voittaa itselleen kuivan kasvupaikan kuivimmat paikat, muttei valtaa muuten alaa voimakkaasti.
Ketoneilikka <i>Dianthus deltoides</i>	-keruukypsä kun koko kasvi kuivunut harmaanruskeaksi ja pienet siemenkodat aukeavat -siemenet erittäin pieniä, leviävät kasvin heiluessa tuulessa -ei siedä seisovaa vettä, paras kylvöpaikka hivenen kalteva, hiekansekainen -kylvös peitetään kevyesti	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. Kasvaa hyvällä paikalla runsaasti kukkiviksi mättäiksi, muttei pärjää hyvin kilpailussa eikä umpeen kasvavilla aloilla.
Kissankello <i>Campanula rotundifolia</i>	-siemenkota helisee, kun keruukypsä -siemen erittäin pientä, jää helposti keräyspussin taitteisiin -kasvuunlähtö hivenen epävarmaa, vaatii kylmäkäsittelyn -kylvö ehdottomasti hiekan kanssa -muut kellokukat usein helpompia kasvuunlähdössä, esim. hirvenkello -kannattaa kerätä pussiin talteen osien kanssa (koska siemenet hyvin pienet) -heikko kilpailemaan muiden kasvien kanssa	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. Kasvaa hyvällä paikalla kauniisti kukkivaksi ryhmäksi, muttei pärjää hyvin kilpailussa eikä umpeen kasvavilla aloilla.
Kullero <i>Trollius europaeus</i>	-kerätään, kun osa siemeniä suojaavista tuppiloista alkaa aukeilla, mikäli kaikki tuppilot ehtivät aukeamaan rapisevat siemenet helposti maahan -kypsät siemenet ovat miltei mustia -vaatii kylmäkäsittelyn -siemenet peitetään kevyesti -itää hitaasti ja epätasaisesti	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös kosteina pysyvillä savimailla. Ottaa oman kasvualansa haltuun rehevän lehdistön ansiosta. Ei yleensä valtaa alaa kokonaan, mutta voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä mattomaiseksi kasvustoksi. Ei viihdy varjoisissa kasvupaikoissa.

	-kosteana pysyvä kasvualusta helpottaa itämistä	
Kultapiisku <i>Solidago virgaurea</i>	-huippu hyönteiskasvi -lähtee kasvuun siemenestä todella hitaasti -siemenet helppo kerätä, kuiva harmaahahtuvainen kukinto on kypsä kerättäväksi -ei haittaa, jos kerää hieman raakana	Erittäin sopeutuva ja monimuotoinen laji, viihtyy monenlaisilla kasvupaikoilla. Pystyy ottamaan sijaa jopa heinittyneemmiltä aloilta. Kukinta taantuu valon vähetessä, mutta sitkeänä kasvina kultapiisku voi odottaa lehtiruusukkeena valo-olosuhteiden muutosta, jonka myötä voi virittyä upeaan kukintaan. Yksi laajimmille levinneistä kukkakasveista Suomessa.
Kurjenjalka <i>Comarum palustre</i>	-keruukypsä kun siemeniä suojaavat verholehdet muuttuvat kuiviksi ja ruskeiksi ja siemenet alkavat irrota helposti kukkapohjuksesta -vaatii kylmäkäsittelyn -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi -kosteana pysyvä kasvualusta helpottaa itämistä	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, järvien, lampien ja muun vesistön rannoilla, avovedessä, suomaastossa ja tulva-alueilla. Kasvattaa laajan maavarsiston, jonka avulla leviää tiheäksi kasvustoksi. Voi aiheuttaa pienissä lammissa umpeenkasvua alaa valtaavana lajina.
Käenkukka <i>Lychnis flos-cuculi</i>	-keruukypsä kun siemenkodat muuttuvat ruskeiksi ja kuiviksi, kodat aukeavat ja siemenet rapisevat helposti -kosteana pysyvä kasvualusta helpottaa itämistä -itää yleensä helposti ja nopeasti	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös kosteina pysyvillä savimailla. Kukkii varjoisissakin paikoissa. Esiintyy usein yksittäisinä harvoina kasveina, mutta voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä mattomaiseksi ja kauniisti kukkivaksi kasvustoksi.
Litulaukka <i>Alliaria petiolata</i>	-keruukypsä kun lidut aukeavat ja siemenet ovat miltei mustia -2-vuotinen, kylvö myöhään syksyllä tai varhain keväällä -kosteana pysyvä kasvualusta helpottaa itämistä -saattaa itää epätasaisesti	Viihtyy monenlaisilla kasvupaikoilla lehdoista kuiviin tienpientareisiin. Voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä mattomaiseksi kasvustoksi. Lehdet tuoksuvat hieroessa valkosipulilta.
Metsäkurjenpolvi <i>Geranium sylvaticum</i>	-keruukypsä kun siemenet ja siementen ponnahdusvarret muuttuvat tummanruskeiksi	Sopeutuva ja monimuotoinen laji, viihtyy monenlaisilla kasvupaikoilla, jopa savimailla. Menestyy parhaiten rehevillä kasvupaikoilla, joissa voi muodostaa laajoja alkukesästä kauniisti kukkivia

	-siemenet nousevat pohjuksesta sinkoutuakseen pienestäkin tärähtämisestä, joten koko kukinto kannattaa ujuttaa paperipussiin ja leikata -vaatii kylmäkäsittelyn -kylvös peitetään kevyesti	kasvustoja. Yksi laajimmille levinneistä kukkakasveista Suomessa.
Mäkitervakko <i>Viscaria vulgaris</i>	-helppoa todeta siementen kypsyys ja kerätä, siemenet voi kaataa avoimesta kupista kypsänä keruupussiin -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla, mutta myös rehevimmillä aloilla, joissa voi kasvattaa syvälle ulottuvan juuriston. Voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä mattomaiseksi kauniisti kukkivaksi kasvustoksi.
Neidonkieli <i>Echium vulgare</i>	-2-vuotinen ja hyvä hyönteiskasvi, ravinnon lisäksi ensimmäisen vuoden ruusuke hyvä talvehtimispaikka hyönteisille -kylvö myöhään syksyllä tai varhain keväällä -kypsa siemen musta ja tasaisen pyöreä -varsi usein vielä vähän vihreä, kun siemenet jo irtoavat -piikikäs, hanskat hyvät keruussa -kylvös peitetään kevyesti	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. Lehtiruusuke ei pääse kasvuun umpeenkasvaneilla alueilla, mutta menestyy avoimilla ja kuivilla karkeilla kivikoillakin, kunhan kilpailua ei ole. Lehtiruusukkeen otettua kasvupaikkansa pitää kasvualansa kukintaan ja siementämiseen asti.
Niittysuolaheinä <i>Rumex acetosa</i>	-keruukypsa kun kukintovarsi kuivuu kullanruskeaksi ja siemenet irtoavat helposti riipimällä -kylvös peitetään kevyesti	Viihtyy monenlaisilla kasvupaikoilla. Ei valtaa alaa voimakkaasti sukulaisensa ahosuolaheinän tavoin.
Nuokkuhelmikkä <i>Melica nutans</i>	-keruukypsa kun siemenet tummanruskeita kullankeltaiseksi kuivuneiden suojuslehtien sisällä -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla. Heilimöi kauniisti varjoisillakin kasvupaikoilla, kunhan kasvujalusta pysyy kohtalaisen kosteana. Mätästyä hillitysti.
Nuokkukohokki <i>Silene nutans</i>	-keruukypsa kun siemenkoti muuttuu kuivaksi, kullankeltaiseksi ja aukeaa ja siemenet ovat tummanruskeita -siementen kypsyys kannattaa varmistaa tarkkaan	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. Voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä mattomaiseksi kauniisti kukkivaksi kasvustoksi.

	-kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi -itävyys heikkoa ja epätasaista, hyötyy tallauksesta	
Nurmikaunokki <i>Centaurea phrygia</i>	-kukinto kuivuu ja siemenet irtoavat helposti kukkapohjuksesta -kylvös peitetään kevyesti -ei vaadi kylmäsittelyä -itää nopeasti	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös savimailla. Ei valtaa alaa voimakkaasti. Kasvaa yksittäisinä kasveina kookkaiksi ja monivartisiksi vankan juuriston avulla.
Ojakellukka <i>Geum rivale</i>	-hahtuvaiset siemenet kypsyvät syyskesällä ja keruukypsä, kun siemenet irtoavat helposti kukkapohjuksesta -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi -hyötyy kylmäsittelystä -tasainen kosteus helpottaa itämistä	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös savimailla. Ei valtaa alaa voimakkaasti.
Ojakärsämö <i>Achillea ptarmica</i>	-keruukypsä kun siemenet vaaleanruskeat, kuivat ja rahisevat ja irtoavat helposti -kylvös voidaan peittää kevyesti, mutta itää myös pintakylvönä -hyötyy kylmäsittelystä	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös savimailla. Ei valtaa alaa voimakkaasti, mutta voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä loppukesällä kauniisti kukkivaksi ryhmäksi.
Pietaryrtti <i>Tanacetum vulgare</i>	-keruukypsä, kun kukinto ruskettuu ja kuivuu ja siemenet irtoavat hyvin kukkapohjasta sitä rapistellessa -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy monenlaisilla kasvupaikoilla, pärjää kuivassa ja karussa kasvupaikassa mainiosti. On voimakaskasvuinen ja voi syrjäyttää heikompia lajeja vallatessaan alaa.
Puna-ailakki <i>Silene dioica</i>	-keruukypsä kun siemenkoti aukeaa ja siemenet sisällä ovat mustia ja rapisevat helposti.	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös savimailla. Ei valtaa alaa voimakkaasti, mutta voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä kauniisti kukkivaksi ryhmäksi.

	-kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi -itää helposti ja voi kukkia jo samana vuonna, kun kylvö aikaisin keväällä	
Päivänkakkara <i>Leucanthemum vulgare</i>	-keruukypsä kun kukinnot ja kukkavarret muuttuvat ruskeiksi ja kuiviksi -siemenet voi hieroa irti kukkapohjuksesta, tai leikata koko kukinnan pussiin -kylvös peitetään kevyesti - ei vaadi kylmäkäsittelyä	Viihtyy monenlaisilla kasvupaikoilla, pärjää kuivassa ja karussa kasvupaikassa, mutta myös rehevillä ja tuoreilla paikoilla, jopa savimailla. Ei valtaa alaa voimakkaasti, mutta voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä kauniisti kukkivaksi ryhmäksi. Yksittäinen mykerökukinto kestää jopa kuukauden.
Pölkkyruoho <i>Turritis glabra</i>	-2-vuotinen, kylvö myöhään syksyllä tai varhain keväällä -keruukypsä kun siemenet litujen sisällä keltaisia tai oransseja -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. Ei valtaa alaa, kasvaa usein yksittäin tai muutamien yksilöiden ryhminä.
Ranta-alpi <i>Lysimachia vulgaris</i>	-keruukypsä kun siemenpähkylät kuivuvat vaaleanruskeiksi ja aukeavat -vaatii kylmäkäsittelyn -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi -kehittyminen hidasta	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös savimailla. Muodostaa tiheitä ja laajoja kasvustoja vallaten alaa.
Rantakukka <i>Lythrum salicaria</i>	-keruukypsä kun kukkavarsi muuttuu kuivaksi ja ruskeaksi ja siemenet irtoavat varistamalla -hyötyy kylmäkäsittelystä -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös savimailla. Kasvaa usein tiiviinä, pikkuhiljaa leviävänä ryhminä.

	-itää yleensä hyvin ja nopeasti, voi kukkia jo ensimmäisenä vuonna	
Rantatädyke <i>Veronica longifolia</i>	-keruukypsä kun kukkavarsi muuttuu kuivaksi ja ruskeaksi ja siemenet irtoavat helposti sormilla hieroen -hyöttyy kylmäkäsittelystä -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös savimailla. Kasvaa usein tiiviinä, pikkuhiljaa leviävänä ryhminä.
Rentukka <i>Caltha palustris</i>	-keruukypsä loppukesällä, kun siementuppilot ovat auki ja siemenet muuttuneet tummanruskeiksi, miltei mustiksi -vaatii kylmäkäsittelyn -kylvetään kosteana pysyvälle kasvualustalle -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös savimailla. Kasvaa usein tiiviinä, pikkuhiljaa leviävänä kasvustoryhminä. Yksi yleisimmistä ja laajimmille levinneistä kukkakasveista Suomessa.
Rohtotädyke ja nurmitädyke <i>Veronica officinalis</i> ja <i>Veronica chamaedrys</i>	-keruukypsiä kun siementaskut muuttuvat ruskean läpikuultaviksi ja siemenet ovat tummanruskeita -koko kukintovarren voi leikata paperipussiin, siemenkodat aukeavat vähitellen ja siemenet rapisevat helposti -hyöttyvät kylmäkäsittelystä -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi -siemenet erittäin pieniä	Viihtyvät monenlaisilla kasvupaikoilla, pärjäävät kuivassa ja karussa kasvupaikassa, mutta myös rehevillä ja tuoreilla paikoilla, jopa savimailla. Tuoreilla paikoilla kasvavat kookkaammiksi ja tuuheammiksi kasvustoiksi. Eivät valtaa alaa voimakkaasti, kasvusto leviää pikku hiljaa.
Rohtovirmajuuri <i>Valeriana officinalis</i>	-keruukypsä kun lenninhahtuvalliset siemenet muuttuvat tummanruskeiksi ja irtoavat helposti -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy rehevillä ja kosteilla kasvupaikoilla, myös savimailla. Valtaa alaa tehokkaasti.

	-kukkii toisena vuonna kylvöstä	
Ruusuruoho <i>Knautia arvensis</i>	-keruukypsä kun siemenet muuttuvat kullankeltaisiksi tai vaaleanruskeiksi ja irtoavat helposti kukkapohjuksesta -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi -itää epätasaisesti	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. Ei valtaa alaa voimakkaasti, mutta voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä kauniisti kukkivaksi ryhmäksi.
Seittitakiainen <i>Arctium tomentosum</i>	-2-vuotinen, kylvö myöhään syksyllä tai varhain keväällä -keruukypsä kun kukinto ruskettuu ja kuivuu ja siemenet irtoavat helposti kukkapohjasta sitä rapistellessa -kylvö n. 2–3 cm syvyyteen	Viihtyy rehevillä ja typpipitoisilla kasvupaikoilla. 2-vuotisena kasvina kasvuston levittäytyminen riippuu lehtiruusukkeeseen talvehtimisesta, kukinnan onnistumisesta ja siementen kypsymisestä ja sopivasta levittäytymisestä uusille kasvupaikoille. Laji onkin taantunut monissa paikoissa.
Syysmaitiainen <i>Scorzoneroidea autumnalis</i>	-keruukypsä kun lenninhahtuvalliset siemenet muuttuvat tummanruskeiksi ja irtoavat helposti -kylvös peitetään ohuesti	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. Ei valtaa alaa voimakkaasti, mutta voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä syyskesällä kauniisti kukkivaksi ryhmäksi.
Särmäkuisma <i>Hypericum maculatum</i>	-keruukypsä kun pähkylät aukeavat ja siemenet voi ravistella kodasta -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi -hyötyy kylmäkäsitelystä	Viihtyy tuoreilla kasvupaikoilla, mutta voi sinnitellä kuivemmillaakin alueilla. Ei valtaa voimakkaasti alaa. Kasvaa usein muutamien kasvien ryhminä.
Tuoksusimake <i>Anthoxanthum odoratum</i>	-keruukypsä kun siemenet tummanruskeita, miltei mustia kullankeltaiseksi kuivuneiden suojuslehtien sisällä -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. Ei valtaa alaa voimakkaasti, mutta voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä kauniisti heilimöiväksi ryhmäksi.

Ukontulikukka <i>Verbascum thapsus</i>	-2-vuotinen ja hyvä hyönteiskasvi, ravinnon lisäksi ensimmäisen vuoden ruusuke hyvä talvehtimispaikka hyönteisille -siemenkeruu esim. leikkaamalla kukinnan yläosa, alaosan siemenet jäävät tällöin alkuperäiselle kasvupaikalle -siemeniä voi kerätä usein vielä joulukuussa -allergisoiva, voi ärsyttää kerätessä ihoa -siemenet voi koittaa irrottaa ravistelemalla/hakkaamalla laatikon reunaan, mutta on työlästä -kylvö myöhään syksyllä tai varhain keväällä -kylvöstä ei peitetä, maan tiivistäminen siementen ripottelun jälkeen riittää maakosketuksen varmistamiseksi	Viihtyy kuivilla ja karuilla kasvupaikoilla. 2-vuotisena kasvina kasvuston levittäytyminen riippuu lehtiruusukkeen talvehtimisesta, kukinnan onnistumisesta ja siementen kypsymisestä ja sopivasta levittäytymisestä uusille kasvupaikoille. Taantuu umpeenkasvun ja heinittymisen myötä. Siemenet tarvitsevat avointa maapintaa päästäkseen kasvuun.
Valkoailakki <i>Silene latifolia</i>	-hankala kerättävä, vaikea arvioida siementen kypsyttä -siemenet tynnyrin mallisessa siemenkodassa -siemenkota saattaa olla pienten toukkien valtaama, toukat ja niiden jätökset poistettava eli siemenet putsattava kukinnoista -hyötyy esikasvatuksesta	Viihtyy tuoreilla kasvupaikoilla, mutta voi sinnitellä kuivemmillaakin alueilla. 1–2-vuotisena, tai lyhytikäisenä monivuotisena ei valtaa alaa voimakkaasti. Viihtyessään kylväytyy kuitenkin kasvupaikalleen.
Valkovuokko <i>Anemone nemorosa</i>	-keruukypsä kun siementen väri muuttuu vihreästä kullanruskeaksi-ruskeaksi ja ne irtoavat helposti -vaatii kylmäsäätelyn -kylvös peitetään ohuesti -siemenet itävät hitaasti ja säilyttävät itävyytensä hyvin	Viihtyy tuoreilla kasvupaikoilla, mutta voi sinnitellä kuivemmillaakin alueilla. Ei valtaa alaa voimakkaasti, mutta voi levitä sopivilla paikoilla vähäisen kilpailun myötä kauniisti aikaisin keväällä kukkivaksi ryhmäksi.

TEHTÄVÄ

- Kerää pieni erä jonkin luonnonkasvilajin siemeniä, kun olet tunnistanut lajin
- Tee hyvät merkinnät paperipussiin
- Voit tehdä kylvön ohjeistuksen mukaan joko yhdessä sovitulle paikalle tai itsenäisesti omalle pihalle
- Muista seurata itämistä ja kasvua!

Pölyttäjille tärkeitä syyskesän kasveja:

Tieteellinen nimi	Nimi	Kukinta-aika		Kasvupaikka	Hyödyt pölyttäjille
<i>Achillea millefolium</i>	Siankärsämö	heinä-lokakuu	Monivuotinen	Kasvaa monenlaisessa maaperässä (jopa savipitoisessa) niityillä, pelloilla, pientareilla, nurmilla, joutomailla. Sietää paahdetta ja kuivuutta.	Houkuttelee pölyttäjästä etenkin kovakuoriaisia ja kärpäsiä. Kaunoyökkösen, piennarpussikoin (EN) ja useiden muidenkin koiperhosten (yht. 9 uhanalaisen) ja ketosiilikkeen (EN) ravintokasvi.
<i>Achillea ptarmica</i>	Ojakärsämö	heinä-syyskuu	Monivuotinen	Kasvaa monenlaisessa maaperässä (jopa savipitoisessa) niityillä, pelloilla pientareilla.	Loppukesän tärkeä ravintokasvi pölyttäjille. Houkuttelee erityisesti kovakuoriaisia ja kärpäsiä. Piennarpussikoin (EN) ravintokasvi.
<i>Anthemis arvensis</i>	Peltosauramo (NT)	kesä-syyskuu	1-vuotinen	Pellot, pientareet, joutomaat.	Merikukkakoisan (NT) ravintokasvi.

<i>Arctium sp.</i>	Takiaiset	heinä- syyskuu	2-vuotinen	Suosivat typpipitoista maaperää joutomailla, pientareilla, niityillä.	Erittäin hyviä mesikasveja useille eri pölyttäjille. Mykerökätkökääriäisen (RE), turmaliinipussikoin (NT) ja ohdakeperhosen ravintokasveja.
<i>Artemisia absinthium</i>	Mali	heinä- syyskuu	Monivuotinen	Pientareet, kedot, hiekkakentät.	Koiruohopussi- (EN) ja hietapussikoin (EN), malipeilikääriäisen (EN), malipikkumittarin (NT), malisulkasen (VU), koiruoho- (EN) ja idänokakoisan (EN) ja ohdakeperhosen ravintokasvi.
<i>Artemisia campestris</i>	Ketomaruna	elo- syyskuu	Monivuotinen	Pientareet, hiekkakuopat, joutomaat, kedot, radanvarret.	Hietikkokätkö- (NT), marunakätkö- (CR), hietapeili- (VU) ja marunapeilikääriäisen (EN), marunatöyhtö- (EN), vallitöyhtö- (EN), vallipussi- (EN), hietapussi- (EN), kenttäpussi- (EN), raidepussi- (EN), ketomarunapussi- (EN), marunalatta- (VU), kärsämöjäytaja- (LC) ja paahdeväkäskoin (EN). loistokaapu- (VU) ja marunakaapuyökkösen (NT), malipikku- (NT) ja viirupikkumittarin (EN) ja marunakirjokoisan ravintokasvi.
<i>Artemisia vulgaris</i>	Pujo	elo- lokakuu	Monivuotinen	Joutomaat, pientareet, pellonreunat, pihat, niityt. Kasvaa monenlaisessa maaperässä, aurinkoisilla kasvupaikoilla	Useiden eri perhosten toukkien ravintokasvi. Esim. karjalanpussi- (CR) ja töpölattakoin (NT), marunakaapuyökkösen (NT), malisulkasen (VU), marunakirjo- (NT) ja idänokakoisan (EN) ravintokasvi.
<i>Atriplex sp.</i>	Maltsat	kesä- syyskuu	1-vuotinen	Kylämaltsa (A. patula) pihoilla ja pelloilla, muut suvun lajit lähinnä meren rannoilla, rantaniityillä, rantahietikoilla.	Maltsajäytaja-, (NT), hietikkojäytaja-, (NT), saaristopussi-, (EN), pilkkupussi-, (EN) ja läikkäsukkulakoin (VU), ruskopikku- (EN) ja savikkapikkumittarin (VU) ravintokasvi.
<i>Berteroa incana</i>	Harmio	heinä- syyskuu	2- tai monivuotinen	Radanvarret, pientareet, joutomaat, hietikot.	Houkuttelee useita pölyttäjiä. Lanttu- ja kaaliperhosen toukkien ravintokasvi.
<i>Campanula sp.</i>	Kellokukat	kesä- syyskuu	2- tai monivuotinen	Niityt, pientareet, metsänreunat, ojat, kivikot, lajin mukaan vaihtelevat kasvupaikat. Harakankello sietää jopa savipitoista maaperää.	Kimalaisille hyviä ravintokasveja. Myös mehiläiset pölyttäjinä. Niittyokakoisan (NT) ravintokasveja.
<i>Carduus sp.</i>	Karhiaiset	heinä- syyskuu	2-vuotinen	Pihat, pellot, pientareet, joutomaat, avoimet kasvupaikat.	Hyviä mesikasveja, erityisesti perhosten suosiossa. Mykerökätkökääriäisen (RE), turmaliinipussikoin (NT) ja

					ohdakeperhosen ravintokasvi. Siemenet lintujen talviravintoa.
<i>Centaurea cyanus</i>	Ruiskaunokki	kesä-syyskuu	1- tai 2-vuotinen	Viljapellot, kesannot, joutomaat, pientareet.	Hyvä mesikasvi ja erityisesti mesipistiäisten suosiossa. Ruiskaunokkilattakoin (RE) ravintokasvi.
<i>Centaurea scabiosa</i>	Ketokaunokki	heinä-syyskuu	Monivuotinen	Kuivat kedot, kalliot, pientareet, joutomaat.	Houkuttelee useita eri pölyttäjiä. Keltalatta-(NT) ja turmaliinipussikoin (NT) ja mykerökätkökääriäisen (RE) ravintokasvi.
<i>Galeopsis speciosa</i>	Kirjopillike	heinä-syyskuu	1-vuotinen	Pellot, pientareet, joutomaat, metsänreunat.	Pitkäkieliset kimalaiset ja mehiläiset pölyttäjinä. Hyvä mesikasvi.
<i>Galium verum</i>	Keltamatarata (VU)	heinä-syyskuu	Monivuotinen	Kuivat kedot, kalliot, pientareet, joutomaat.	Kukat houkuttelevat päiväperhosia, mm. piippopaksupäitä, lauhahiipijöitä sekä yöperhosia.
<i>Galium sp.</i>	Matarat	kesä-syyskuu	1- tai monivuotinen	Lajin mukaan vaihteleva kasvupaikka. Ahomatarata kasvaa monenlaisessa maaperässä (jopa savipitoisessa).	Metsäkenttämittarin (NT) toukkien ravintokasveja.
<i>Hieracium umbellata</i>	Sarjakeltano	heinä-syyskuu	Monivuotinen	Kuivat kedot, kalliot, pientareet, joutomaat.	Houkuttelee monia pölyttäjiä.
<i>Hieracium vulgata</i>	Ahokeltano	kesä-syyskuu	Monivuotinen	Metsänreunat, kalliot, niityt, pientareet.	Houkuttelee monia pölyttäjiä.
<i>Hylotelephium telephium</i>	Isomaksaruoho	heinä-lokakuu	Monivuotinen	Merenrantojen hiekkakedot ja niityt sekä kalliot.	Isoapollon toukkien ravintokasvi
<i>Hypericum maculatum</i>	Särmäkuisma	heinä-syyskuu	Monivuotinen	Tuoreet niityt, metsän reunat, pientareet.	Yksi pölyttäjien suosikkikasveista, ei meden, vaan siitepölynsä ansiosta. Kuismaryhäkoin (NT) ravintokasvi.
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Päivänkakkara	kesä-syyskuu	Monivuotinen	Niityt, pellot, pientareet, nurmet, pihat.	Eryteisesti päiväperhosten, kukkakärpästen ja kuoriaisten suosiossa. Ketotöyhtökoin (CR), piennarkenttä- (NT) ja ahokenttäkääriäisen (NT) ravintokasvi.
<i>Linaria vulgaris</i>	Keltakannusruoho	kesä-syyskuu	Monivuotinen	Hiekkaiset joutomaat, pellonreunat, tienpientareet.	Pääasiassa kimalaiset pölyttäjinä, muiden, varsinkin heiveröisempien pölyttäjien hankala päästä apajille suljetun kukinnon muodon vuoksi.
<i>Melilotus sp.</i>	Mesikät	heinä-syyskuu	1- tai 2-vuotinen	Joutomaat, sorakuopat, pientareet, pihat, radanvarret.	Mehiläisten suosimia mesikasveja.

<i>Ranunculus acris</i>	Niittyleinikki	kesä- syyskuu	Monivuotinen	Tuoreet niityt, metsän reunat, pientareet, tunturien niityt.	Hyvä ravintokasvi kukkakärpäsillem, mutta yksi muidenkin pölyttäjien suosikkikasveista.
<i>Rumex sp.</i>	Hierakat	heinä- syyskuu	Monivuotinen	Kasvupaikka vaihtelee lajin mukaan.	Isokultasiiven (NT) ravintokasveja.
<i>Scorzoneroidea autumnalis</i>	Syysmaitiainen	heinä- syyskuu	Monivuotinen	Kedot, kalliot, pientareet, joutomaat, tunturit.	Yksi pölyttäjien suosikkikasveista.
<i>Senecio</i>	Villakot	heinä- syyskuu	2- tai monivuotinen	Niityt, pientareet, metsänreunat, ojat, kivikot, lajin mukaan vaihtelevat kasvupaikat.	Kärpästen ja pistiäisten mieleen. Kitkerökätkö- (CR) ja villakkopeilikääriäisen (NT), merikukka- (NT), pikkuoka- (NT) ja idänokakoisan (EN) ravintokasvi.
<i>Solidago virgaurea</i>	Kultapiisku	heinä- syyskuu	Monivuotinen	Ahot, niityt, metsänreunat, kalliokedot, pientareet, heinikot, tunturien kangasvyöhykkeet.	Tarjoaa ravintoa päivä- ja yöperhosille ja mesipistiäisille. Linnut syövät talvella kasvin pähkylöitä. Metsänokiperhosen herkku. Yksi kimalaisten suosituimmista ravintokasveista. 8 eri uhanalaisen perhosen ravintokasvi.
<i>Stellaria graminea</i>	Heinätähtimö	kesä- syyskuu	Monivuotinen	Niityt, pientareet, metsänreunat, joutomaat, hakamaat, kalliot.	Yksi pölyttäjien suosikkikasveista, pienen kukinnan koon vuoksi kuitenkin pääasiassa pienikokoisten mehiläisten, kukkakärpästen ja pikkuperhosten suosiossa.
<i>Succisa pratensis</i>	Purtojuuri	elo- syyskuu	Monivuotinen	Tuoreet niityt, metsän reunat, pientareet, korvet, lehdot, suonlaidat.	Tärkeä ravinnonlähde talvehtimaan valmistautuville pölyttäjille, ruusuruohokiitäjän (NT) ja keltaverkkoperhosen (EN) toukkien ravintokasvi. Purtojuurikätkökääriäisen (NT), purtojuurisurviais- (EN) ja kaakonsurviaiskoin (EN) ravintokasvi.
<i>Tanacetum vulgare</i>	Pietaryrtti	heinä- lokakuu	Monivuotinen	Kuivat kedot, kalliot, pientareet, joutomaat.	Syyskesän tärkeä ravintokasvi monille pölyttäjille.
<i>Trifolium pratense</i>	Puna-apila	kesä- syyskuu	Monivuotinen	Pellot, pientareet, joutomaat, metsänreunat, kalliot.	Pitkäkielisten kimalaisten suosittu ravintokasvi. Apilakirjokääriäisen (CR), pohjanapilapussi- (NT) ja nätkelmäryhäkoin (VU), hohto-, niitty- ja

					kannussinisiiven (VU) ja etelänkeltaperhosen ravintokasvi.
<i>Trifolium repens</i>	Valkoapila	kesä-syyskuu	Monivuotinen	Niityt, pientareet, nurmet, metsänreunat, joutomaat, rannat.	Yksi parhaimmista mesikasveista pölyttäjille, erityisesti pitkäkielisten kimalaisten suosittu ravintokasvi. Juovapunatäplän (RE), hohtosinisiiven, etelän- ja vaaleakeltaperhosen ravintokasvi.
<i>Tripleurospermum inodorum</i>	Peltosaunio	kesä-lokakuu	1-vuotinen	Pellot, pientareet, joutomaat, pihat.	Houkuttelee tuoksullaan erityisen paljon erilaisia kärpäsiä, mutta myös mehiläisiä ja kimalaisia.
<i>Urtica dioica</i>	Nokkonen	heinä-syyskuu	Monivuotinen	Pihat, pientareet, pellot, joutomaat, aukeat, lehdot, korvet. Menestyy ravinteikkaassa, kosteassa maaperässä	Useiden eri perhosten toukkien ravintokasvi, mm. nokkosperhonen, neitoperhonen, karttaperhonen, herukkaperhonen, ohdakeperhonen, amiraaliperhonen. Lepikko-okakoisan (NT) ravintokasvi.
<i>Verbascum nigrum</i>	Tummatulikukka	heinä-syyskuu	2- tai monivuotinen	Kuivat kedot, kalliot, pientareet, joutomaat.	Houkuttelee monia pölyttäjiä.
<i>Verbascum thapsus</i>	Ukontulikukka	heinä-syyskuu	2-vuotinen	Kuivat kedot, kalliot, pientareet, joutomaat.	Tulikukkakoin (VU) ravintokasvi.
<i>Viola</i>	Orvokit	touko-syyskuu	1-, 2-, tai monivuotinen	Niityt, pientareet, metsänreunat, ojat, kivikot, tunturien kivikot, merenrannat, nevat, letot, suot, lajin mukaan vaihtelevat kasvupaikat.	Meden ja siitepölyn tarjonnan lisäksi niitty-, helmi- (NT), rinne-, orvokki-, etelän- (VU) ja keto-, puro- (NT), tunturi- (EN) ja lehtohopeatäplän (EN), ketosiilikkään (EN) ja keisarinviittaperhosen toukkien ravintokasvi

Syksyllä liikkuvia pölyttäjiä:

- Kimalaisista työläis- ja koiraskimalaisia voi olla liikkeellä aivan kylmimpiin keleihin asti. Vanhan kuningattaren kuoltua ja uuden kuningattaren siirryttyä talvipesään vanha pesä jää hunningolle. Syksyn kimalaiset voivat yöpyäkin ulkosalla.

- Mehiläisistä syyskuulle voi olla liikkeellä mm. punajalkavako-, tarhavako- ja hietavihermehiläisiä.

- Perhosista syksyllä lennossa voi havaita aikuisena talvehtivia perhosia, joita on mm. nokkosperhonen, isonokkosperhonen, valkonokkosperhonen, herukkaperhonen, neitoperhonen, suruvaippa, sitruunaperhonen, kirsikkaperhonen, tammi-, poppeli-, ja pajulaahusvenhokas. Esimerkiksi kaali-, nauris- ja lanttuperhosilla voi olla useita sukupolvia, joiden viimeiset voivat lentää vielä myöhään syyskesällä säiden suosiessa. Vaeltajista pihoilla runsaslukuisina voi lentää amiraaliperhosia, jotka talvehtivat todennäköisesti muualla kuin Suomessa. Hallakehrääjä ja maitiaiskehrääjä kuoriutuvat kotelostaan syys-lokakuussa, lisääntyvät ja talvehtivat muna-asteella (maitiaiskehrääjänäaraat joskus myös toukka-asteella). Täplätupsukasta voi tavata lennossa syyskuulle.

-Kukkakärpäsistä syyskuulle lennossa voi olla mm. okapuuhari, kultaperäpuuhari, ampiaisivieras, vaapsasvieras, pistesurri, pienlaikkukirvari, vannesarvikirvari, kaunosarvikirvari ja kaarisarvikirvari, Erittäin myöhäiseen syksyyn voi liikkeellä olla vielä kuhnurisurri, parvikirvari, niittykirvari, isohoikkakirvari, kalvasisokirvari ja keilaset.

-Kuoriaisista syyskuulle liikkeellä voivat olla kulta- ja kuparikuoriainen ja pikkukultakuoriainen.

**SUOJELLUT
LUONTOTYYPIT**

- yhteensä 13 eri luontotyyppiä
- esiintymää ei saa hävittää eikä heikentää
- viranomaisen suojelupäätös
- suojelupäätöksestä tieto maanomistajalle
- HUOM: luonnonhoitotoimenpiteiden suunnittelu ja toteutus aina yhteistyössä viranomaisen, maanomistajan ja urakoitsijan kesken.

Luontotyyppi	Missä	Miksi suojeltu	Miten tilaa voidaan parantaa
1)Hiekkarannat: -niukkaa ja aukkoista, usein rannansuuntaisesti vyöhykkeittäin kasvavaa kasvillisuutta -hiekan liikkuminen, veden aaltoilu, korkeusvaihtelut ja suolaisuus, tuulisuus ja paahteisuus vaikuttavat lajistoon	Koko Suomen alueella, meren, järvien tai jokien luontaisesti hiekkaisilla tai hietaisilla aloilla.	-Paahdeympäristöjen ja rantojen lajien, harvinaisten kasvien ja hyönteisten ja lukuisten selkärangattomien elinympäristö. -Rakentaminen, maa-ainesten otto, maanmuokkaukset, ravinnevalumat, virkistyskäyttö ja vieraslajit heikentäneet alkuperäislajistoa.	Virkistyskäytön ja kulun ohjaaminen, valuma ja hulevesien ohjaus ja pidätys, vieraslajien torjunta (erit. kurturuus)
2)Jalopuumetsiköt: -luontaisesti metsälehmusta, vaahteraa, vuori-tai kynäjalavaa tai saarnia kasvava metsäalue	Etelärannikolta Pohjanmaan korkeudelle asti.	-Lukuisten harvinaisten kasvi- eläin-, ja sienilajien elinympäristö. -Metsätalous ja muu puun käyttö, ojitukset ja vedenotto, tallaus ja kulutus, sekä vieraslajit ovat vähentäneet ja heikentäneet tilaa.	Kaikenkokoisen lahopuun ja pensaskerroksen säästäminen, kuusien ja muiden kuin jalopuiden varovainen poisto, vieraslajien torjunta

3)Pähkinäpensait: -luontaisesti kookkaita pähkinäpensaita kasvava keskittymä	Varsinais-Suomen rannikolla ja saaristossa, Lohjan seudulla, Hämeen ja Pirkanmaan järviolueilla, harvinaisina esiintyminä etelä-Suomesta Savon korkeudelle. Harjurinteiden, moreenimäkien ja kallioiden juurella, vesistöjen lähellä.	-Pähkinäpensas on useiden harvinaisten hyönteisten ravintokasvi ja harvinaisten sienten kasvualusta. -Hallan ja pakkasenarkuus rajoittaa leviämistä, metsätalous, maan muokkaus ja kulutus, ojitus ja vieraslajit heikentävät esiintymiä.	Varjostavan puuston, erityisesti kuusipuiden poisto, pähkinän lahopuuaineksen jättäminen sijoilleen, vieraslajien torjunta
4)Tervaleppämetsät: -tervaleppävaltaisia korpia, luhtia tai lehtoja -voi kasvaa harvakseltaan muuta puustoa -aluskasvillisuutena pensaikkoa ja kosteiden paikkojen ja lehtojen lajeja	Lounais- ja Etelä-Suomen saaristo- ja rannikkoalueilta pohjois-Pohjanmaan rannikolle asti, myös Hämeessä ja Järvi-Suomessa vesistöjen lähellä.	-Lukuisat lehtokasvilajit viihtyvät tervaleppämetsissä. -Ojitus, maan muokkaus ja -läjitys, metsätalous, liiallinen tallaus, kuusettuminen heikentävät esiintymiä.	Lähialueiden rauhoittaminen rakentamiselta, maanmuokkaukselta ja vesien ohjauksen toimenpiteiltä, lahopuuaineksen jättäminen sijoilleen, kuusien poisto ja vieraslajien torjunta
5)Merenrantaniityt: -puuttomia ja pensaattomia -luikka- ja kaislaniityt -vihvilä-, sara- ja heinäniityt -suursara- ja suurruohoniityt	Rannikolla ja saaristossa pääosin hienojakoisilla mailla.	-Merenrantaniityt ylläpitävät useita uhanalaisia kasvi- ja hyönteislajeja ja ovat arvokkaita pesimä- ja ruokailupaikkoja monille vesi- ja rantalinnuille. -Hoitamattomuuden aiheuttama umpeenkasvu on vähentänyt määrää uhkaavasti.	Kunnostus ja jatkuva hoito joko laiduntamalla tai niittämällä. Vieraslajitorjunta minkin ja supikoiran kantoja vähentämällä ja laidunnuksen, virkistyskäytön ja muun kulun ohjaaminen voi auttaa turvaamaan vesi- ja rantalintujen pesimärauhaa.

		-Rakentaminen, maanmuokkaus, ruoppaaminen, ojittaminen ja metsittäminen on heikentäneet esiintymiä.	
6)Lehdesniitty: -iäkkäitä lehdespuita ja niitty- tai lehtokasvillisuutta	Ahvenanmaalla ja Varsinais-Suomen saaristossa tuoreissa tai kuivahkoissa merenrantalehdoissa ja lehtometsissä.	-Lehdesniittyjen lajisto on erityisen monimuotoista ravinteikkuuden, puiden tarjoaman suojan ja avointen laikkujen vaihtelun ansiosta. Lehdespuut ovat pitkäikäisiä ja ylläpitävät monia muita lajeja - hyönteisiä, sieniä ja itiökasveja. -Rakentaminen, maaperän muokkaus, metsitys ja lehdespuiden poistot ovat heikentäneet tilaa.	Raivaus umpeenkasvaneilta osilta, perinteisen hoidon palauttaminen kevätsiivouksilla, heinäniitolla, lehdestyksellä ja jälkilaidunnuksella.
7)Kedot: -niiton tai laiduntamisen muokkaama -matalaa kuivan paikan niittykasvillisuutta	Koko Suomen alueella, eniten kuitenkin Varsinais-Suomessa, Lapissa ja Pohjanmaalla. Hiekka-, sora- ja moreenimailla.	-Tärkeitä elinympäristöjä monimuotoiselle ketokasvillisuudelle, monille pölyttäjälajeille ja harvinaisille sienille. Arvokkaita myös maisemallisten ja kulttuurihistoriallisten arvojensa ansiosta. -Heikentyneet rakentamisen, metsityksen ja umpeenkasvun myötä.	Umpeenkasvaneiden ketojen kunnostus mahdollisin puunpoistoin, raivauksin tai kulotuksin. Jatkuva hoito niitolla, niitoksen poiskeruulla tai jälkilaidunnuksella tai laiduntamalla.
8)Rannikon metsäiset dyynit: -hiekkapohjaisia metsiä avointen dyynien takana -usein mäntyvaltaisia, mutta joskus myös lehtipuustoisia	Eniten Perämeren rannikoilla, Porissa ja Hankoniemellä, Varsinais-Suomen saaristossa ja kymenlaaksossa. Hiekkaisilla dyynivalleilla, joissa hiekka ei enää liiku ja kasaudu vapaasti.	-Tärkeitä elinympäristöjä kaikille, mutta erityisesti monille uhanalaisille paahdeympäristön lajeille. -Heikentyneet metsätaloustoimien, rakentamisen, maastoajon ja tallaamisen myötä.	Puuston pienialaiset poistot avointen paahdelaikkujen ja niiden lajiston lisäämiseksi umpeenkasvaneilta kohdilta. Lahopuun lisääminen ja kookkaiden puuyksilöiden säästäminen. Ennallistamiskulutukset, tai -poltto. Maanpinnan osittainen paljastaminen poistamalla sammalta, varpua, tai heinävartista kasvillisuutta.

9) Sisämaan tulvametsät: -lehtipuuvaltainen tulva-alueen metsikkö -tulva vaikuttaa tukahduttavasti maassa kasvavien sammalten ja varpujen kasvuun, joten niitä ei pohjakasvillisuudessa juurikaan esiinny -pensaskerros voi olla monimuotoinen ja tiheä -aluskasvillisuus voi olla lehtojen, korprien tai kangasmetsien lajistoa	Koko Suomen alueella, Etelä-Suomessa pienialaisia, Pohjois-Suomessa laajempia alueita. Tulvivien jokien, purojen, järvien ja lampien rannoilla. Joko harvemmin muodostuvan pitkäkestoisen tulvan, tai jokavuotisen kevättulvan ansiosta muokkautunut.	-Tulvan mukana kulkeutuva sedimentti ylläpitää rehevää ja monimuotoista lehtokasvillisuutta ja tuoreen kangasmetsän kasvillisuutta ja niihin linkittyntä lajistoa. Tärkeä elinympäristö puurunkojen alaosissa kasvaville tulvametsien sammallajeille. -Vesistöjen kulun ohjaus ja säännöstely, ojitus, metsätoimet, pellonraivaus ja ilmastonmuutos tulvakausten muutoksien myötä heikentävät lajiston säilymistä.	Ojien tukkiminen ylläpitää sopivaa vesitaloutta. Kuusien poisto vähentää happamoittavaa vaikutusta ja lisää lehtokasvillisuuden elinmahdollisuuksia.
10) Harjumetsien valorinteet: -puustosta aukkoisempi ja avoimempi kohta -pohjakasvillisuus hiekka- ja soramailla viihtyvää harju- ja paahdelajistoa -humuskerros ohut ja helposti kuivuva	Koko Suomessa mannerjäätikön sulamisvesien kasaamalla hiekka- ja sorapohjaisilla selkä- ja harjualueilla. Erityisesti Itä-, Kaakkois- ja Etelä-Suomessa.	-Tärkeä elinympäristö paahdeympäristöjen kasvi- ja eläinlajeille, joista monet uhanalaisia tai taantuneita. Useiden selkärangattomien, erityisesti uhanalaisten lajien arvokas elinympäristö. Usein arvokasta pohjavesialuetta. -Rakentaminen, soranotto, metsätalous ja erityisesti metsänlannoitus heikentävät luontotyyppille ominaisen lajiston elintilaa ja selviytymismahdollisuuksia.	Puuston suunnitelmallisella aukoittaisella poistolla lisätään valoisuutta ja paahdelajistolle sopivaa alaa. Isoja lehtipuita säästetään ja lahoppuuta lisätään. Poistettavia puita voidaan jättää maapuiksi tai tekopötkelöiksi. Hakkuujätteet siivotaan pois. Aluskasvillisuuden, heinien ja sammalten poistolla paljastetaan kivennäismaata. Ennallistamispolttoja tai -kulotusta voidaan käyttää.

11)Meriajokaspohjat -monivuotista merikasvillisuutta, josta vähintään 50 % meriajokasta	Meriajokkaat kasvavat Itämeressä parhaiten avoimilla hiekkapohjilla, mutta myös savensekaisilla moreenipohjilla. Kohtuullinen merenkäynti pitää pohjaa ja kasvustoa puhtaana irtolevivästä.	-Itämeren avainlajeja, tarjoaa suojaa sadoille muille lajeille, kuten selkärangattomille, kaloille, kasveille ja leville. Juuristo sitoo merenpohjaa. Meriajokasniityt sitovat tehokkaasti hiiltä ja suodattaa ravinteita. -Rantarakentaminen, ruoppaus ja rehevöityminen ovat vähentäneet kasvustoja.	Siirtoistutuksilla on saatu meriajokasta lisättyä sopiville kasvupaikoille. Itämeren suojelu kaikkine piirteineen edistää Itämeren lajistolle monimuotoisen elinympäristön säilymistä ja elpymistä.
12)Suojaisat näkinpartaispohjat -levä- ja putkilokasvien yhdyskunta, jonka valtalajina näkinpartaislevät	Koko Suomen rannikkoalueella matalissa liejupohjissa. Laikuittaisina esiintyminä tai rannikon suuntaisina pitkinä ketjuina. Lähellä usein meriajokaspohjia ja haura- tai hapsikkapohjia.	-Niittymäiset kasvustot tarjoavat elinympäristön useille muille lajeille esimerkiksi selkärangattomille, kaloille ja hyönteistoukille. Juuristo sitoo merenpohjaa ja kasvusto suodattaa ravinteita. -Rantarakentaminen, ruoppaus, rehevöityminen, veneliikenteen lisääntyminen, veden sammeneminen, rihmalevien runsastuminen ja pohjien liettyminen ovat vähentäneet ja heikentäneet kasvustoja.	Ruoppauksen ja rantarakentamisen suitseminen ja vesiliikenteen ohjailu voivat suojata kasvustoja. Itämeren suojelu kaikkine piirteineen edistää Itämeren lajistolle monimuotoisen elinympäristön säilymistä ja elpymistä.
13)Kalkkikalliot -kalkinvaatija ja kalkinsuosijalajistoa -lehtomaista tai ketomaista kasvillisuutta -pohjoisten ja eteläisten alueiden lajistossa suuria eroja	Koko Suomen alueella, mutta keskittyviä erityisesti lounaisella rannikolla, Pohjois-Savossa, Kainuun vaaroilla, Tornion ja Tervolan seudulla, Pohjois-Kuusamossa, Kittilässä sekä Pelkosenniemen-Sallan seudulla. Laajimpia	-Kokonaislajimäärissä kallioelinympäristöistä rikkain elinympäristö, ylläpitää lukuisia kalkkia suosivia ja vaativia jäkäliä, sammalia ja putkilokasveja, joista monet harvinaisia ja uhanalaisia. -Rakentaminen, näytteenotot ja louhintaa, maa-aineksen, kasvijätteen tai muun vieraan materiaalin kulkeutuminen, kasvien keräily, maastoajo, tai kalliokiipeily heikentävät	Kostean ja varjoisan paikan lajistoa kasvavilla aloilla puuston poisto voi lisätä valoa, lämpöä ja häiritä lajistoa. Liian tiheää puustoa, erityisesti happamoittavaa havupuustoa kannattaa poistaa välittömästi läheisyydestä, jotta lehtimassaa tai neulaskariketta ei kertyisi liikaa ohuille kallioalustoille. Raivausjätteet tulee poistaa alueelta. Vieraslajeja tulee seurata ja poistaa. Kalliopintojen

	kalkkikallioita löytyy Enontekiöltä.	luontotyyppiä. Metsänkäsittely saattaa joko heikentää tai parantaa tilaa.	paljastaminen asiantuntijaohjauksessa voi lisätä luontotyyppille ominaisen lajiston elintilaa. Laidunnuksella voidaan saada korkeaa ravinnetasoa laskettua uusille kasvilajeille sopivammalle tasolle.
--	--------------------------------------	---	--

**TIUKASTI
SUOJELLUT
LUONTO-
TYYPIT**

- yhteensä 2 luontotyyppiä
- esiintymää ei saa hävittää eikä heikentää
- suojelu voimassa luonnonsuojelulain perusteella ilman erillistä päätöstä
- HUOM: luonnonhoitotoimenpiteiden suunnittelu ja toteutus aina yhteistyössä viranomaisen, maanomistajan ja urakoitsijan kesken.

Luontotyyppi	Missä	Miksi	Miten tilaa voidaan parantaa
1)Serpentiinikalliot, -kivikot ja -soraikot: -emäksiseen kasvupaikkaan sopeutuvia nk. serpentiinikasveja, esim. serpentiiniraunioisia, viherraunioisia, serpentiinipikkutervakkoja ja tunturihärkin serpentiinirotuja.	Harvinaisena ja paikoittain erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Kalliokeskittymiä mm. Kaavi-Juuka- alueella, Kuhmossa, Paltamossa ja Keski-Lapissa. Erillisiä pienempiä kohteita Etelä-Savosta Lappiin ulottuvalla vyöhykkeellä ja Salon Suomenselällä. Serpentiinikivikoita erityisesti Keski-Lapissa,	-Luontotyyppille kehittynyt omanlainen erityinen kasvilajistonsa, joka muuntunut vielä paikallisesti erittäin emäksisen kasvuolosuhteen mukaan. - Rakentaminen, näytteenotot ja louhintaa, maa-aineksen, kasvijätteen tai muun vieraan materiaalin kulkeutuminen, kasvien keräily, maastoajo, kalliokiipeily, leiriytyminen ja tulenteke heikentävät luontotyyppiä, rantakallioilla vesien säännöstely. Metsänkäsittelyssä koneet rapauttavat kallioita ja hakkuiden myötä muuttuva	Puustoa ja aluskasvillisuutta voidaan poistaa aukkoisuuden lisäämiseksi. Liian tiheää puustoa, erityisesti happamoittavaa havupuustoa kannattaa poistaa välittömästi läheisyydestä, jotta lehtimassaa tai neulaskariketta ei kertyisi liikaa ohuille kallioalustoille. Raivausjätteet tulee poistaa alueelta. Kaikki toimenpiteet tehdään asiantuntijaohjauksessa ja tavoitteena lisätä luontotyyppille ominaisen lajiston elintilaa.

-paikallisesti esiintyviä muuntuneita kasveja, esim. kainuunnurmi-härkki ja pulskaneilikan Kaavin serpentiinimuunnos -runsaasti eri sammalia, jäkäliä ja sinileviä	mutta myös Itä- ja pohjois-Suomessa. Serpentiinisoraikoita esiintyy pääasiassa Keski-Lapissa. Muodostunut serpentiiniittikallioista tai muista ultraemäksisistä kivilajeista.	pienilmasto voi haitata tiettyihin oloihin sopeutuneiden kasvillisuuden ja muun eliöstön selviytymistä.	
2)Rannikon avoimet dyynit: - lajistona mm. kultapiiskua, metsälauhaa, rantavehnnää, sarjakeltanoa, suola-arhoa, variksenmarjaa, jäkäliä ja sammaleita- yleensä puuttomia alueita	Itämeren rannikolla tai saaristossa. Erityisesti Pohjanlahden rannikolla, Simon ja Uudenkaarlepyyn välillä, Siikajoella, Kalajoella, Kokkolassa, Porin Yterissä ja Hankoniemellä. Myös idässä Pyhtään ja Kotkan saaristossa ja Virolahdella. Tuulen mukana rannalle kulkeutuneita hiekkadyynejä ja niillä olevia kosteikkoja.	-Luontotyyppillä elää omanlaisensa dyyniluontoon sopeutunut lajistonsa. -Rakentaminen, maanotto, muokkaukset, maastoliikenne, virkistyskäyttö, vieraslajit (erityisesti kurturuus), metsittyminen ja muu umpeenkasvu, vesien rehevöityminen, ruovikoituminen, nouseva merenpinta ja muun maankäytön aiheuttama siirtymisen estyminen vähentävät alueita ja heikentävät tilaa.	Virkistyskäytön ja kulun ohjaaminen, valuma ja hulevesien ohjaus ja pidätys, vieraslajien torjunta (erityisesti kurturuus), rantaruovikon ja puuvartisten kasvien vähentäminen, rantaan kertyvän eloperäisen aineksen poisto säästämällä hauru- ja meriajokasvallit, kasvillisuuden palauttaminen siemenkylvöin ja rantavehnnäistutuksin.

TEHTÄVÄ

- Missä ja mitä suojeltuja luontotyyppieitä voit löytää Naantalin alueelta?
- Onko Naantalin alueella tiukasti suojeltuja luontotyyppieitä?
- Saitko koulutuksesta pohdittavaa / ideoita kohdevierailuihin?

Lähteitä ja lisälukemista

[Jokamiehen oikeudet ja toimiminen toisen alueella Lainsäädäntöä ja hyviä käytäntöjä, P. Tuunanen, M. Tarasti, A. Rautiainen, Suomen ympäristö 30/2012](#)

[Niittykasvit, oikeat kasvit oikeille kasvupaikoille, Kekkila Oyj 2020](#)

[Luonnonkasvien siementen käyttö Lähtökohtia ja uusia mahdollisuuksia kaupungeille ja liiketoiminnalle, L. Linnavirta ja J. Nieminen 2021](#)

<https://www.seikkutuote.com>

<https://pohjolankasvienpauloissa.com/suomalaiset-nimet-aakkosellinen-hakemisto/>

https://msl.fi/wp-content/uploads/2025/09/LUMOAVA-tarjotin_Niittyjen-perustaminen.pdf

<https://msl.fi/wp-content/uploads/2025/09/LUMOAVA-tarjotin-Kotimaisten-kasvit-ja-siemenet.pdf>

<https://yle.fi/a/20-299893>

<https://niittysiemen.fi/niittyohjeet/kukkaniityn-perustaminen/>

<https://www.ahonalku.fi/Kukkaniityn.Maisemapellon.perustaminen2016.htm>

<https://www.kekkila.fi/viherrakentaminen/artikkeli/niittykasvit-oikeat-kasvit-oikeille-kasvupaikoille/>

<https://yle.fi/a/20-298198>

<https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/julkaisut/julkaisut/julkaisu-32-22.pdf>

<https://kaupunkikasviopas.hel.fi/kortti/monimuotoisuuden-edistaminen-mallikortti/>

https://figbc.fi/media/rakennetun-ympariston-luontotyytit-luonnos_2025_arvo-hanke.pdf

<https://luontotyyppienuhanalaisuus.ymparisto.fi/lutu/#/>

<https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/luontotyyppien-monimuotoisuus/luontotyyppien-uhanalaisuus>

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161233>

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161234>

<https://ym.fi/lajien-ja-luontotyyppien-suojelu>

<https://helda.helsinki.fi/items/3cb6905b-0e6e-40e2-9499-e7e4a91ed1a2>

<https://helda.helsinki.fi/items/10514c25-bd64-429c-a057-63bf37f3e709>

https://www.naantali.fi/sites/default/files/media/file/E%20Ak-383%20Liite%204a%20Luontotyyppiselvitys%2C%20Envibio%202024_opt.pdf

https://www.naantali.fi/sites/default/files/media/file/Luontoselvitys_08032016_o.pdf

https://www.naantali.fi/sites/default/files/media/file/E%20Ak-383%20Liite%204b%20Luontotyyppiselvitys%20Naantalin%20Isokylä%2C%20Envibio%202025_opt.pdf

<https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/Liite%208%2C%20Luontoselvitys%2C%20YVA-selostus%2C%20Green%20North%20Energy%20Oy.pdf>

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/872204/Hietanen_Annamari.pdf;jsessionid=CDF8E88F04936ABABDCF4D6E4476433A?sequence=2

<https://valonia.fi/fi/uutinen/niitot-ja-raivaukset-pelastavat-velkuanmaan-katajakedon-umpeenkasvulta-naantalissa/>

https://varsinais-suomi.fi/wp-content/uploads/2023/11/viherrakenneselvitys_ nykytilakartoitus-2.pdf

<https://www.instagram.com/reel/DNnEX3hIfwa/naantalin-velkuanmaan-katajaketo-on-yksi-kaupungin-varsinais-suomen-helmikunnat-/>